

TEKNIK & MILJØ

STADS- OG HAVNEINGENIØREN

Artikel om Landmanden som vandforvalter
bragt i KTC Oktober 2014. Med støttet fra
GUDP

**KTC OG KL EFTERLYSER
NYE REDSKABER**

Indsats mod tomme almene
boliger bør styrkes

**YDEROMRÅDER - UDVIKLING
ELLER AFVIKLING**

Det gør ondt at prioritere
- men der er ingen vej uden om

PLANLOVEN - ELSKET OG HADET

Tumleplads for de
populistiske ideologier

TEMA: PLANLÆGNING

KTC: PAS PÅ PLANLOVEN

Den massive kritik af planloven er forfejlet

Klimatilpasning - mellem by og land

Landmanden som aktiv medspiller

Kommuner, eksperter og landmænd arbejder sammen om at finde løsninger, der kan mindske eller forhindre oversvømmelser ved ekstremregn. Målet er at finde win-win-løsninger for alle parter.

Af Irene A. Wiborg, projektchef, Videncentret for Landbrug, og Henrik V. Sørensen, afdelingschef, Orbicon

Projektet har fået tilskud fra "Grønt Udviklings- og Demonstrations Program, GUDP under Fødevareministeriet".

Netværksprojektet "Landmanden som Vandforvalter" afholdte i juni en afsluttende konference, hvor essensen af to års arbejde blev præsenteret og diskuteret. Det overordnede formål har været at belyse mulighederne for at skabe klimastrategier, som matcher lokale forhold, især til forsinkelse af store afstrømningshændelser i det åbne land. Det gøres bedst i et samspil mellem kommuner, landbruget og eksperter, hvor man finder løsninger, der giver en win-win situation for alle involverede.

Kommuner og forsyninger i netværket har efterlyst viden om, hvordan det åbne land kan bruges til forsinkelse af de generende oversvømmelser i byerne. Derfor har netværket diskuteret forskellige virkemidler, som muligvis kan implementeres i de respektive oplande. Nyttetvirkningen af flere af virkemidlerne mangler fortsat at blive kvantificeret, før de kan inddrages i kommunernes videre planlægningsarbejde.

Den gode løsning

Den gode klimaløsning tilgodeser flere forhold samtidig: Reducere risiko for oversvømmelse, sikre dræning af landbrugsjord, sikre god økologisk tilstand, rekreative muligheder og CO₂. Det handler om at identificere særlige områder i det åbne land, hvor man kan aflede vand bl.a. fra robuste landbrugsarealer, og hvor man samtidig kan tilbageholde vand, så det ikke afledes hurtigt ned mod bebyggelser.

I Storåens opland arbejdes der fx på flere fronter med at skabe forsinkelse af vandet fra oplandet. I og omkring Herning by er kommunen i gang med fire projekter, der udover at forsinke vandet, skaber både mere natur og rekreative muligheder. I Holstebro er oversvømmelsesproblematikken mere massiv og her undersøges bl.a. muligheden for at etablere en dæmning på tværs af ådalen, som så skal holde vandet tilbage i de ekstremhændelser, der indtræffer hver tiende år. Fælles for begge kommuner er dog, at der fortsat mangler et overblik over, hvilke yderligere tiltag der mere generelt kan gennemføres i oplandet som supplement til tilbageholdelse af vandet fra det åbne land, da de løsninger, der pt. arbejdes

med, formentligt ikke er tilstrækkelige til at tilbageholde alle typer af afstrømninger. Her har netværksarbejdet været en inspirationskilde.

Positivt samarbejde

Landmænd og landbrugskonsulenter har deltaget i samspillet med kommunerne. Stemningen er positiv, og landbruget vil gerne arbejde proaktivt med forsinkelsen af vandet i det åbne land under de rette forudsætninger. Meget afhænger dog af konsekvenserne for arealernes dyrkningssikkerhed og det eksisterende drænsystem. Derfor har netværksprojektet også arbejdet med forretningsmodeller, der kan sikre et økonomisk incitament for landmændene.

Netværket

Netværket "Landmanden som Vandforvalter" er støttet af Grønt Udviklings og Demonstrations Program (GUDP), og har som formål at bringe landmænd, interessenter og vidensinstitutioner sammen for i fællesskab at afdække potentielle løsninger på udfordringerne ved de ændrede klimaforhold. Omdrejningspunktet er at undersøge, hvordan landmanden kan inddrages som en aktiv vandforvalter i klimatilpasningstiltag. Projektet skal bidrage til at udvikle ideer til nye roller og forretningsområder for landbruget, som kan sikre implementering af nye omkostningseffektive løsninger.

Forretningsmodeller

Hvis man ønsker at gennemføre klimatilpasningsløsninger i det åbne land, der kun tilgodeser nogle interesser, er der brug for at introducere en fornuftig forretningsmodel – og man skal overveje, hvordan modellen skrues sammen. Vil man "kun" undgå oversvømmelser af bebyggelse, kan man overveje en model, hvor man betaler konkrete landmænd for at håndtere specifikke oversvømmelser. Vil man se, om man kan opnå synergi til andre forhold, skal man løfte blikket lidt - et eksempel:

Model 1: Aftale med berørte landmænd

I netværksprojektet har vi diskuteret en betalingsmodel, der kan anvendes, når specifikke arealer med sikkerhed vil blive påvirket af en klimatilpasningsløsning. Vil man fx øge bufferkapaciteten i

Vandkraftssøen, der ligger umiddelbart nedstrøms Holstebro, vil det medføre, at konkrete landbrugsarealer bliver oversvømmet ved ekstremnedbør. I en sådan situation skal man naturligvis lave en aftale med de berørte landmænd. I netværket har vi foreslået, at hvis oversvømmelsen kun forventes at indtræde med års mellemrum (fx fem års hændelser), så kan man med fordel lave en aftale med de pågældende landmænd om en betaling for at tåle en servitut om, at arealerne kan blive inddraget som reservoarer. Og når hændelsen så finder sted, gives der en erstatning for afgrødetab mv. Ved oversvømmelser, der vil indtræde måske hvert år, bør man overveje, om der skal andre løsninger til – fx om man kan opkøbe arealerne eller betale landmanden for ophør af drift på arealerne.

Model 2: Udbudsrunde

Den anden model har en noget anden tilgang. Her er ideen, at man søger løsninger mere bredt i oplandet, fx i Storåens opland (se kort). Man udpeger potentielt egnede områder til kontrollerede oversvømmelser, og så spørger man landmænd, om de er interesserede i at håndtere oversvømmelser for fx Holstebro. Landmændene kan evt. byde ind med hvilke tiltag, de kunne forestille sig at anvende og i hvor stort omfang. Man kan evt. lave en budrunde, hvor landmændene byder ind med, hvad de skal have for at håndtere opgaven. Herefter kan man lave aftaler med de pågældende landmænd om løsningen.

Netværket "Landmanden vandforvalter" har taget udgangspunkt i udfordringer med oversvømmelser i tre vandløbssystemer: Storåen, Gudenåen og Bygholm-Hansted Å. En række kommuner, vandselskaber og landmænd i oplandene til de tre vandløbssystemer har været inddraget for at diskutere muligheder for nye virkemidler og løsningsmodeller. På sigt er målet, at virkemidlerne kan tjene som inspiration for kommunerne i forbindelse med klimatilpasningstiltag.

Læs mere på www.vandforvalter.dk.